

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

**ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**

Филологиялық сериясы
1997 жылдан бастап шығады

**ВЕСТНИК
ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТА**

Филологическая серия
Издается с 1997 года

ISSN 2710-3528

№ 1 (2021)

Павлодар

**НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
ТОРАЙГЫРОВ УНИВЕРСИТЕТА**

Филологическая серия

выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

О постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания

№ KZ30VPY00029268

выдано

Министерством информации и общественного развития
Республики Казахстан

Тематическая направленность

публикация материалов в области лингвистики, и языкознания

Подписной индекс – 76132

<https://doi.org/10.48081/MPRM4825>

Бас редакторы – главный редактор

Жусупов Н. К.

д.ф.н., профессор

Заместитель главного редактора

Анессова А. Ж., *доктор PhD*

Ответственный секретарь

Уайханова М. А., *доктор PhD*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Дементьев В. В., *д.ф.н., профессор (Российская Федерация)*

Еспенбетов А. С., *д.ф.н., профессор*

Трушев А. К., *д.ф.н., профессор*

Маслова В. А., *д.ф.н., профессор (Белоруссия)*

Пименова М. В., *д.ф.н., профессор (Российская Федерация)*

Баратова М. Н., *д.ф.н., профессор*

Аймухамбет Ж. А., *д.ф.н., профессор*

Шапауов Ә. Қ., *к.ф.н., профессор*

Шокубаева З. Ж., *технический редактор*

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели

Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов

При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

<https://doi.org/10.48081/HGOV7835>

***Қ. О. Оралбекова**

Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,
Қазақстан Республикасы, Нұр-Сұлтан қ.

ТІЛДІК ТҰЛҒА: НЕГІЗГІ ЗЕРТТЕЛУ БАҒЫТТАРЫ

Аталмыш мақалада «тілдік тұлға» ұғымына берілген теориялық түсініктемелер жинақталып, қазақ және орыс тіл білімі ғалымдарының зерттеулеріне сараптамалар жүргізілді. Сонымен қатар, бүгінгі таңда өзекті болып отырған адамның тілдік тұлғалық болмысын құрайтын, өзіндік қасиеттерін танытатын ерекшеліктер көрсетіліп, тілдік тұлғаның құрылымдық деңгейлері жайлы сөз етілді. Қазіргі білім жүйесінде күшейіп келе жатқан антропоцентризм тенденциясы зерттеушілерден өзара тығыз байланысты және өзара тәуелді екі мәселені шешуді талап етеді: бірінші, адамның тілге әсері болса; екінші, тілдің адамға, оның ойлау жүйесі мен мәдениетіне әсер ету дәрежесін анықтау. Осыған орай лингвистикалық зерттеудің қазіргі кезеңінде «тілдік тұлға» термині жайлы сұрақ туындайды.

Кілтті сөздер: тілдік тұлға, жеке тұлға, шығармашылық таным, тілдік жүйе, ұлттық тіл.

Кіріспе

Қазір тілдік білімді оқушының саналы әрекетін жетілдіретін, өмірлік керектігін ақтайтын тегеурінді тетікке айналдыру үшін сол білімнің өзегінде, біріншіден, өзіндік көзқарасы, дүниетанымы мен сенімін қалыптастыратын, екіншіден, ортаға бейімделу, жаңа мәліметтерді түсініп қабылдау, басқалармен де қарым-қатынас жасай алу қабілеттерін жетілдіретін компоненттердің де қатар қамтылуына назар аударыла бастады. Сол себепті тәуелсіздік алған жылдардан бастап Қазақстанның білім жүйесін реформалауда оқушының жеке тұлғалық қабілеттері мен дағдыларын дамыту мәселесі мемлекет басшысы Н. Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауларында орын алып, «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мақаласында айқындала түсті. Елбасы көтеріп отырған «Мәңгілік ел – мәңгілік тіл» идеясы қазақ тілін дамытуды қоғамның барша саласында жүзеге асыра отырып, тілдің байлығын болашақ ұрпаққа игертуді көздейді. Бұл қазақ тілі пәнін оқытуда оқушының тілдік тұлғасын қалыптастыруға басымдылық беруді талап етеді.

Материалдар мен әдістер

Еңбектің нәтижелері мектеп оқушыларын тілдік тұлға ретінде зерделеуге байланысты мәселелерді шешу үшін маңызды; әзірленген тілдік тұлғаны қалыптастырудың педагогикалық жағдайлары жаңа мектеп оқу бағдарламаларын жасау кезінде оқушылардың тілдік дағды дайындығын қамтамасыз ететін гуманитарлық бейіндегі мектептер мен гимназиялардың қызметкерлеріне көмек көрсетуге мүмкіндік береді; тіл әдістемесін жоғары оқу орындарында оқытушылар қолдана алады, сондай-ақ мектепте қазақ тілі мен әдебиеті, сынып-тәрбие сағаттары, оқыту процесінде белгілі бір түзету кезінде пайдаланылуы мүмкін.

Нәтижелер мен талқылау

Тілдік тұлға мәселесін А. Байтұрсынұлы, М. Балақаев, А. Қайдаров, Р. Сыздық, Н. Уәли, Қ. Күдерінова, Қ. Неталиева, Ш.Құрманбайұлы, Ж. Манкеева, М. Дүйсебаева, А.Жуминова, А. Насырова, Ф. Қожахметова, Г. Мұратова, Ф. Оразбаева, Ш. Құрманбаева, Н. Гайнуллина, А. Игісінова тәрізді отандық ғалымдар түрлі аспектіде зерттеген.

Тілдік тұлға мәселесі заманауи қазақ және орыс тіл білімінде келесі бағыттарда қарастырылатындығын шартты түрде атап өтейік.

1) нақты бір адамның тілін оның когнитивті (А. П. Бабушкин, Ю. Н. Караулов) және прагматикалық (И. П. Сусов, Е. А. Горло) ниеттерін ескере отырып талдау;

2) тарихи тұлғалардың тілін диахронды талдау (Б. И. Нұрдаулетова, Н. И. Гайнуллина);

3) жеке мәтіндер негізінде лингвистикалық тұлғаны модельдеу (Красильникова Е. В., Баишева З. В.).

4) шығарма кейіпкерлерінің тілдік ерекшелігін анықтау арқылы шығарма авторының тілдік тұлғасын сипаттау (Т. Е. Пшенина, Ж. Б. Саткенова);

5) тілдік тұлғаның қасиеттерін оның ұлтына сәйкес қарастыру (Караулов Ю.Н., Воробьев В. В.).

6) тілдік тұлғаны қалыптастырудың дидактикалық мәселелерін зерттеу (Г.И.Богин).

Тілдік тұлға жайлы алғашқы рет В. В. Виноградовтың «Саясат тарихы туралы» зерттеуінде айтылды [1]. Ол жеке сөздік шығармашылық құрылысы әлеуметтік тілдік және идеологиялық мәтіндер, дара тұлғаға тән сөздік қорға сай өзгерген тілдік тұлғаның ерекшеліктерін атап өтеді. Виноградовтың пікірінше оны зерттеуде жеке тілдік тұлға шығармашылығын тану үшін сол тұлғаның тіліне тән тәжірибені пайдаланған жөн.

Ю. Н. Караулов «тілдік тұлға – оның тілі арқылы көрінетін психологиялық, этикалық, әлеуметтік және т.б. компоненттер жиынтығынан тұратын адам»

деп түсіндіреді [2, 86]. Ол өз зерттеулерінде тілдік тұлға қалыптастыру үшін керек талаптар деп:

- ана тілінде еркін, анық және жүйелі сөйлеу,
- тілдің орфографиялық, грамматикалық, лексикалық нормаларына сәйкес сөзжасам,
- сөздің астарлылығы, сөздің тыңдаушы қажеттілігіне сәйкестігі және т.б. [2, 35–37].

Г. И. Богин тілдік тұлғаның қалыптасуындағы бес деңгейді анықтайды. Ол жеті жасында тілдік тұлғаны қалыптастырудың бірінші деңгейі - бұл дұрыстық деңгейі дейді. Бұл деңгей басқа деңгейлердің пайда болуына жол ашады. Екінші деңгей ішкі ойлау қабілетінің дамуын күшейтеді және осы деңгейде сөйлеуге ішкі дайындықты жүзеге асырады. Үшінші деңгей - сөздік қорын толықтыру, әр түрлі грамматикалық формаларды қалыптастыру. Төртінші деңгей мәтіннің таңдау еркіндігі мен көзқарастарының кендігін қамтамасыз етеді. Тілдік тұлғаның толықтығы, оны болашақ жүзеге асыру және мәтінге сыни көзқарас сияқты қасиеттер төртінші деңгейдің үлесі болып есептеледі. Бесінші деңгей – тілдік талғамның бірлігі [3, 70].

Қазіргі уақытта тілдік тұлғаны түсіндіруді бірнеше бағытта қарау тенденциясы байқалады:

1) тілдік тұлға болып есептелетін индивидті қалыптастырудың негізгі жүйелерін анықтау (тегі, ортасы, әдеби және лингвистикалық, ұлттық-мәдени әсері және т.б.);

2) адамның тілдік тұлғасын сипаттайтын қасиеттерді, яғни оның өзін-өзі тәрбиелеуі, өзін-өзі жетілдіруі, тәрбиесі, оның лингвистикалық тәжірибесін болашақ ұрпаққа беру, білімді игеру, дағдыларды меңгеру үшін жеке жауапкершілік сезімін көрсету және білім дағдыларын игеру, шеберлік дағдыларын меңгеру, игерген білімдері мен тәжірибесін болмысты өзгерту үшін қолдану т.б. деңгейлерді талдау арқылы тілдің ассоциативті-вербальды, лингво-когнитивті, прагматикалық деңгейлерінің сипаттамаларынан тұратын күрделі, көп деңгейлі зерттеу объектісі ретінде қарастыру керек екендігі анықталды.

Ғалым Ж. А. Манкеева осы деңгейлердегі адамның ұлттық ерекшелігін ашудың маңыздылығы жайлы пікірінде: «аталған деңгейлердің шығармашылық танымдық мазмұны идеялық-мәдени құндылықтар жүйесінен тұрады. Сондықтан біз алдымен тілдік тұлғаны ұлттық тілдік тұлға деп түсінеміз. Тілдік тұлғаның табиғаты тұлғаның ұлттық-мәдени кезеңімен тікелей байланысты болғандықтан оның дамуы түрлі сипатта байқалады» деп көрсетті [4, 281–284].

Сондай-ақ, адамның өмірінің негізін құрайтын, оның мақсаттарын, ниеттері мен принциптерін анықтайтын шығармашылық қажеттіліктер туралы айтуға болады. Құндылықтар жүйесі адамның қоршаған әлемге,

айналадағы адамдарға деген қатынасымен, яғни адамның материалдық және рухани артықшылықтары мен мақсат-мұраттары белгілі бір әлеуметтік, мәдени және рухани байлықтарды таңдау себептері өз білімінде ғаламның бейнесін ашу арқылы анықталады. Ал оның танымының, мақсат-мүдделерінің прагматикалық әлеуеті оның тілінде көрінеді.

Тіл үйренушінің тұлға ретінде пайда болуы оның тілдік тұлғасының пайда болуымен толықтырылады. Адам тілдің табиғатын зерттей отырып, оны өзінің санасында лингвистикалық белгілердің көмегімен жинақтай береді, сөйтіп оның санасы, ойлауы, тілі дамиды. «Адамдар екінші тілді білгенде, олар жаңаша ойлауды, сезінуді, әрекет етуді үйренеді және осы тілді меңгерген екінші тұлғаға айналады. Жаңа «Мен» тілі екінші тілмен өзара әрекеттеседі, жақындай түседі, тілге деген үлкен қызығушылық танытады, мәселелерді шешуде белсенділік танытады және өзін еркін әрі жеңіл сезінеді» [5, 64]. Осыған сүйене отырып, оның миы қоршаған ортамен және өзі өмір сүретін қоғаммен байланысады. Солайша, зерттелетін тілдің табиғи-әлеуметтік сипаттамалары тілдік тұлғаның санасын қалыптастыра бастайды.

Тілдік тұлғаны тану кезінде Ю. Н. Караулов жеке интеллектуалдық меншікті ескеруді ұсынады және тілдік тұлғаның бірінші деңгейіне сәйкес тілдік норманың бір бөлігін «нөлдік деңгей» деп атады. Бұл деңгей тілдік жүйенің сөз тіркестері мен сөйлемдерінің дұрыс құрылған үлгісінен тұратын қарапайым вербалды-семантикалық (семантикалық-дәйекті, инвариантты) сөйлеу шеберлігінің дәрежесін көрсетеді. Вербалдық-семантикалық деңгейде сөздер негізгі бірліктер ретінде қарастырылып, олардың арасындағы байланыс әр түрлі грамматикалық, парадигмалық және синтаксистік байланыстарда, стереотиптері - бірегей сөз тіркестері мен сөйлемдерде көрінеді. Бұл деңгей тілдік жүйеде жүзеге асырылады. Онда адам жалпы тілдің ерекшеліктерін зерттейді. Қазіргі тіл білімінде біз мұны тіл туралы аялық білім (фоновое знание языка) деп түсіндіреміз. «Кез келген айтылымның мән-мағынасын түсіну үшін сөйлеуші мен тыңдаушыда халықтың өткен тарихынан, рухани дүниесінен хабардар аялық білім негізі болу керек. Аялық білім – халықтың ғасырлар бойы жинақтаған тәжірибесі арқылы қалыптасқан ұғым-түсінігі. Тілді меңгеру арқылы мемлекеттік қызметшінің санасында қалыптасатын аялық білім танымдық қызметпен, яғни, оның ойлау жүйесімен тікелей байланысты. Сол себепті осы деңгейде тіл үйренушінің санасында танымдық қызмет арқылы қазақ тілі туралы жаңа таным, жаңа ұғымдар қалыптасады. Мемлекеттік қызметшінің сөйлесім әрекетінде кездескен тілдік бірліктердің құрылымдық, салғастырмалы, қолданбалы қасиеттерін, жалпы беретін мағынасын түсінуі оның осы нөлдік деңгейін анықтайтын өлшем болмақ» [6, 56].

Тілдік тұлғаның талдауы әр түрлі деңгейде жүзеге асырылуы мүмкін: күнделікті тілді білу деңгейін көрсететін құрылымдық-лингвистикалық

деңгей және оның дамуын, мінез-құлқын реттейтін мотивтер мен мақсаттарды және мәтінді басқару және жаһандық тілдік модельдегі мәндер мен құндылықтар иерархиясын анықтайтын лингвистикалық-когнитивтік деңгей. Тілдік тұлға – бұл мәтіндерде (тілде) тіл арқылы көрінетін және негізгі белгілері лингвистикалық құралдар негізінде қалпына келтірілетін тұлға. «Тілдік тұлға» ұғымы – бұл тұтастай алғанда, адамның сапалық айқындылығын құрайтын физикалық және рухани сипаттамалары философиялық, социологиялық және психологиялық тұрғыдан анықталатын әлеуметтік мәні бар пәнаралық термин.

«Біріншіден, «тілдік тұлға» – бұл тілді коммуникативті қабілет тұрғысынан пайдаланатын адам» [7, 257]. Сөйлесім тұлғасы – бұл адамға сөйлеу туындыларын жасауға және қабылдауға мүмкіндік беретін адамның психофизиологиялық сипаттамаларының жиынтығы. «Тілді қарым-қатынас құралы ретінде пайдаланушы - коммуникативті тұлғаның сөйлеу мінез-құлқы ерекшеліктерінің жиынтығын да «тілдік тұлға» ретінде танимыз» [8, 26].

Тілдік тұлға – бұл тұлға тілінің, дискурсының негізінде анықталатын психикалық, әлеуметтік, этикалық және т.б. барлық компоненттерді қамтитын толыққанды көріністің түрі. Адамды тілден тыс зерттеу мүмкін емес, тілге деген адамға, жасаушыға, қолданушыға назар аудармай-ақ тілдің өзін тану мүмкін емес. Себебі индивидтің сөзін естімей оның қандай адам екенін білу мүмкін емес. Тілді адамнан тыс қарастыру мүмкін емес, өйткені бұл тілде сөйлейтін тұлғасыз тіл тек таңбалар жүйесі болып қалады. Демек, «тұлғаның тілдік тұлға ретінде қалыптасуы тек тіл арқылы ғана мүмкін болады» [2].

Көркем мәтін негізінде Ю. Н. Караулов лингвистикалық тұлғаның иерархиялық моделін жасайды және оның вербалдық-семантикалық, когнитивтік және прагматикалық деңгейлерін анықтайды [9, 129].

Тілдік тұлғаны тану кезінде Ю. Н. Караулов жеке зияткерлік меншікті ескеруді ұсынады және тілдік тұлғаның бірінші деңгейіне сәйкес лингвистикалық нормадағы бөлігін «нөлдік деңгей» деп атайды.

Ю. Н. Караулов теориясына сүйенсек, сөйлеушінің лингвистикалық білімі санада вербалды-семантикалық, лингво-когнитивті-мотивациялық немесе тиімді-коммуникативтік қажеттіліктер деңгейінде көрінеді. Зерттеушінің пікірі бойынша «тілдік тұлға – бұл тіл арқылы көрінетін психологиялық, этикалық, әлеуметтік және т.б. компоненттер жиынтығынан тұратын адам» [9, 47]. Ұлттық тілді тұтылатын тұлғаның құзыреттілігі мен есте сақтау қабілеттерін қалыптастыру туралы А. Байтұрсынов: «Адам өзінің ана тілін жастайынан үйренеді. Содан кейін ол тілді кітаптардан үйренеді. Содан кейін ол үлгілі жазушылардың сөздерін оқиды және оларды ауызша және жазбаша қалай айту керектігін біледі» [10, 69]. А. С. Әділова әр адамның тілдік тұлға ретінде қалыптасуын

интермәтіндік негізде қарастырды: «Әр адамның лингвистикалық тұлға ретінде жеке танымдық кеңістігі бар, ол өз кезегінде әртүрлі ұжымдық (отбасылық, кәсіби, діни, әлеуметтік) танымдық кеңістіктердің жиынтығынан тұрады және қоғамның ұлттық, лингвомәдени, танымдық негіздері туралы базасына сүйенеді. Бірақ, олар бір ұлттық когнитивтік кеңістікке жататындығына қарамастан, лингвистердің – автор мен оқырманның когнитивтік базасы экстралингвистикалық факторлардың әсерінен әр түрлі жолмен қалыптасады, мысалы, әр түрлі кезеңдердің болуы, саяси және идеологиялық позициялар, қоғамда ақпарат, құпия, ұлттық әдебиет және мәдени деректердің жетіспеуі. Бұл, әрине, адамның әлеуметтену процесіне байланысты» [11, 39]. Тілдік тұлғаның тұрақты интертекстуалды ядросына әйгілі әдеби шығармалар, тарихи, әлеуметтік және мәдени қайраткерлердің есімдері мен сөздері, маңызды саяси және әлеуметтік оқиғалар, мәдени, тарихи, діни ескерткіштер, ұлттық білім энциклопедиясының білім стандарттарынан бастап, лингвистикалық тұлғаның тұрақты мәтін аралық өзегіне дейін кіреді. Әлеуметтік жағдайларға байланысты өзгертін және белгілі бір иерархиядағы маңыздылығы мен қажеттіліктерін үнемі өзгертіп отыратын күшті әдеби мәтіндерді қамтиды.

Қорытынды

Ана тілін меңгерудің арқасында адам біртіндеп қоршаған ортаның табиғатымен, қарапайым нәрселерден бастап әлемнің заңдылықтарымен танысады, мәдениетке араласып, қоғамдық жұмыстарға қатысатын және тілді дамытатын тұлғаға айналады. Демек, тілмен расталған және қоғамдық санада, сондай-ақ жеке тұлғаның санасында сақталған ұлттық-мәдени тәжірибе де жеке тұлғаның тілдік қызметіне де өзінің ізін қалдырады.

Тілдік тұлға дегеніміз – ұлттық тілдің ортасында, ұлттық құндылықтар арасында тәрбиеленген, ұлттық рух пен ұлттық тілге толық иелік ететін адам, бүкіл ұлттық бірегейлікті дараландыратын индивид. «Тілдік тұлға» ұғымы «жеке тұлға» ұғымына негізделген, ол әлеуметтік қатынастар, мәдениет жүйесі арқылы анықталады және биологиялық ерекшеліктермен анықталатын саналы қызмет пен қатынастардың субъектісі болып табылады. Адамның қажеттіліктері таным, ойлау әрі қарым-қатынас құралы болып есептелетін тілдің көмегімен қанағаттандырылады, сондықтан тұлғаны тіл арқылы ашу керек.

Пайдаланған деректер тізімі

1 **Виноградов, В. В.** О теории художественной речи: Учеб. пособие. – М. 1971.

2 **Караулов, Ю. Н.** Русский язык и языковая личность. – М. : Едиториал УРСС, 2004. – 264 с.

- 3 **Богин, Г. И.** Некультурная коммуникация // Человек говорящий: Язык, культура, познание. – М. : Институт языкознания РАН и др., 1995. – С. 70–85.
- 4 **Манкеева, Ж. А.** «Тілдік тұлға» мәселелерін зерттеу // Қазақ филологиясы: егіз негіз (ғылыми мақалалар жинағы). – Алматы : Арыс, 2010. – Б. 280–290.
- 5 **Маслоу, А.** Психология бытия. Пер. с англ. О.О.Чистякова. – М., 1997.
- 6 **Хасанов, Б.** Мемлекеттік қызметшінің тілдік тұлғасы және тілдік орта. – Астана, 2008. – 64 б.
- 7 **Оразбаева Ф. Ш.** Тілдік қатынас: Теориясы және әдістемесі. – Алматы, 2000. – 257 б.
- 8 **Богин, Г. И.** Модель языковой личности в её отношении к разновидностям текстов: АДД. – Л., 1984. – 26 с.
- 9 **Караулов, Ю. Н.** Русская языковая личность и задачи ее изучения // Язык и личность. – М., 1989. – Б. 129-140.
- 10 **Байтұрсынов, А.** Таңдамалы шығармалары. – Алматы, 1999. – 69 б.
- 11 **Әділова, А. С.** Қазіргі қазақ көркем шығармаларындағы интертекстуалдылықтың репрезентациясы, семантикасы, құрылымы. Фил... автореф. – Алматы, 2009. – 39 б.

References

- 1 **Vinogradov, V. V.** O teorii hudojestvennoi rechi: Ucheb. posobie. [On the theory of artistic speech: Textbook] – М. 1971.
- 2 **Karaulov, N.** Russkii yazyk i yazykovaya lichnost. [Russian language and language personality] – М. : Editorial URSS, 2004. – 264 p.
- 3 **Bogin, G. I.** Nekulturnaya kommunikasiya // Chelovek govoryaii: yazyk, kultura, poznanie. [A person who speaks: language, culture, knowledge] – М. : Institut yazykoznanія RAN i dr., 1995. – P. 70–85.
- 4 **Mankeeva, J. A.** «Tildik tұлға» мәselelerin zertteu // Qazaq filologiasy: egiz negiz (ғылыми мақалалар жинағы). [studying the problems of « language personality»] – Almaty: Arys, 2010. – P. 280–290.
- 5 **Maslou, A.** Psihologiya bytiya. Per. s angl. O.O.Chistyakova. [Psychology of being.] – М., 1997.
- 6 **Hasanov, B.** Memlekettik qyzmetshiniń tildik tұлғasy және tildik orta. [Public service tldc language clasy inane language environment] – Astana, 2008. – 64 b.
- 7 **Orazbaeva, F. Ş.** Tildik qatynas: Teoriyasy және әdistemesi. [Language relations: theory and practice] – Almaty, 2000. – 257 p.
- 8 **Bogin, G. I.** Model yazykovoi lichnosti v eio otnoşenii k raznovidnostyam tekstov: ADD. [The model of the linguistic personality in its relation to the varieties of texts] – L., 1984. – 26 p.

9 **Karaulov, N.** Russkaya yazykovaya lichnost i zadachi eio izucheniya // yazyk i lichnost. [Russian language personality and the tasks of its study] – M., 1989. – P. 129–140.

10 **Baitürsynov, A.** Taңdamaly şyğarmalary. [selected works] – Almaty, 1999. – 69 p.

11 **Ädilova, A. S.** Qazirgi qazaq körkem şyğarmalaryndağy intertekstualdylyqtyñ reprezentasiyası, semantikasý, qūrylymy. Fil... avtoref. [Representation, semantics, structure of intertextuality in modern Kazakh works of art.] – Almaty, 2009. – 39 p.

Материал баспаға 16.03.21 түсті.

К. О. Оралбекова

Евразийский национальный университет имени Л. Н. Гумилева,
Республика Казахстан, г. Нур-Султан.

Материал поступил в редакцию 16.03.21.

ЯЗЫКОВАЯ ЛИЧНОСТЬ: ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ИССЛЕДОВАНИЯ

Данная статья посвящена языковой личности, которая на сегодняшний день актуальна в языкознании. Были изложены общие теоретические понятия, а также структурные уровни языковой личности. Направление антропоцентризма, постепенно сформировавшееся в современной филологической науке, ставит перед исследователями необходимость решения двух задач, которые тесно связаны между собой и являются условием друг друга: во-первых, влияние человека на язык; во-вторых, определить, в какой степени влияние языка на человека, его систему мышления, культуру. В связи с этим на современном этапе лингвистических исследований возник вопрос относительно термина «языковая личность».

Ключевые слова: языковая личность, личность, творческое познание, языковая система, национальный язык.

К. О. Oralbekova

L. N. Gumilyov Eurasian National University,
Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan.

Material received on 16.03.21.

LINGUISTIC PERSONALITY: THE MAIN DIRECTIONS OF RESEARCH

This article is devoted to the language personality, which is currently relevant in linguistics. There are the general theoretical concepts, as well as structural levels of a language personality set out. The direction of anthropocentrism, gradually formed in modern philological science, puts before researchers the need to solve two problems that are closely related and are a condition of each other: first, the influence of man on language; second, to determine to what extent the influence of language on man, his system of thinking, culture. In this regard, at the present stage of linguistic research, a question has arisen regarding the term «language personality».

Keyword: language personality, personality, creative cognition, language system, national language.

Теруге 16.03.2021 ж. жіберілді. Басуға 26.03.2021 ж. қол қойылды.
Электронды баспа
1,80 Mb RAM

Шартты баспа табағы 17,0. Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.
Компьютерде беттеген: А. Шукурбаева
Корректор: А. Р. Омарова
Тапсырыс № 3754

Сдано в набор 16.03.2021 г. Подписано в печать 26.03.2021 г.
Электронное издание
1,80 Mb RAM

Усл. печ. л. 17,0. Тираж 300 экз. Цена договорная.
Компьютерная верстка: А. Шукурбаева
Корректор: А. Р. Омарова
Заказ № 3754

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған
Торайғыров университеті
140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы
Торайғыров университеті
140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.
67-36-69
e-mail: kereku@tou.edu.kz
www.vestnik.tou.edu.kz